

ФАХОВА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

(Закінчення. Початок на стор. 7)

У другому розділі «Організаційно-методичні засади розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики» визначено педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття учителів музики в процесі фахової підготовки (в ансамблі українських народних інструментів); проведено діагностування сформованості метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики; розроблено критерії, показники та рівні досліджуваного феномена.

Дисертантка детально описала діагностування досліджуваного феномена під час констатувального експерименту, який базувався на відповідних теоретичних положеннях та на результатах науково-теоретичного аналізу досліджуваного явища. До констатувального зрізу було залучено 196 студентів (студенти різних курсів, які були учасниками ансамблів українських народних інструментів), 20 викладачів спеціальних дисциплін (баян, скрипка, сопілка, бандура), 10 викладачів музично-теоретичних дисциплін, 10 керівників оркестрів та ансамблів. Загалом – 236 респондентів.

У дисертаційному дослідженні виокремлено критерії оцінки розвитку метро-ритмічного чуття в ансамблі народних інструментів студентів вищої педагогічної освіти: мотиваційно-рефлексивний (міра усвідомлення студентами навчальних завдань у ансамблі народних інструментів, розвитку ансамблево-виконавського метро-ритмічного чуття, ступінь володіння методами роботи з музичним текстом, ступінь розуміння значення виховання метро-ритмічного чуття для майбутніх учителів музики в умовах ансамблю народних інструментів); когнітивно-пізнавальний (володіння студентом знаннями стосовно метро-ритмічного чуття для ансамбліста-виконавця, оперування студентом спеціально ансамблевими поняттями (ритм, ритмічний рисунок, ритмічний акцент, ритмо-побудова; метр, метро-ритм, метричний акцент, метрична пульсація; темп, темпо-ритм, ритмо-агогіка)); володіння знаннями в галузі оркестрових функцій; організаційно-змістовий (рівень розвитку метро-ритмічного чуття студентів, міра набуття індивідуального музично-ритмічного чуття студента (чуття ритму, метру, темпу), розвиток метро-ритмічного чуття студента у таких формах роботи, як: читання нот з листа, засвоєння музичного матеріалу – розучування, концертне виконання, подолання труднощів виконання метро-ритмічних побудов в ансамблі). А також розроблено інструментарій

педагогічного діагностування, що передбачає використання методів індивідуальної та індивідуально-ансамблевої діагностики метро-ритмічного чуття студента.

Встановлено та обґрунтовано рівні розвитку метро-ритмічного чуття студентів як майбутніх учителів музики в ансамблі народних інструментів: високий, середній, низький. Характеристика рівнів розвитку метро-ритмічного чуття відображає якісний показник майбутніх учителів музики під час діагностування. Низький рівень розвитку метро-ритмічного чуття в ансамблі українських народних інструментів продемонстрували – 50,6 % студентів, середній – 32,9 %, високий – 16,5 %. За такими даними обґрунтовано педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття під час занять в ансамблево-колективі, до яких віднесено активізацію особистісної зорієнтованості на суб'єкт-суб'єктну взаємодію викладача зі студентами, спонукання свідомого ставлення студентів до змісту та завдань роботи ансамблево-колективу, активне використання новітніх форм і методів розвитку метро-ритмічного чуття, зокрема, пропедевтичного методу в творчій діяльності.

На підставі результатів теоретичного аналізу проблеми розвитку метро-ритмічного чуття, а також практичної професійної підготовки майбутніх учителів музики в дослідженні розроблено модель процесу розвитку метро-ритмічного чуття майбутнього вчителя музики в ансамблі українських народних інструментів, у рамках якої комплекс підготовки майбутнього вчителя музики виконує основну функцію для розвитку його метро-ритмічного чуття.

У розділі «Дослідно-експериментальна перевірка процесу розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки» висвітлено педагогічне діагностування рівнів розвитку метро-ритмічного чуття учителів музики в ансамблі українських народних інструментів; схарактеризовано етапи розвитку їх метро-ритмічного чуття, подано аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи. Зокрема, описано формувальний експеримент дослідження, що тривав упродовж 2015-2019 рр. на базі Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка та Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету. Метою педагогічного експерименту була верифікація моделі розвитку метро-ритмічного чуття майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки, яка ґрунтується на методичці роботи з нотним тек-

стом під час занять з хоровим колективом.

До експерименту було залучено 82 студенти. Експериментальна група становила 40 осіб, контрольна 42 особи. Студенти експериментальної групи навчалися відповідно до організаційно-педагогічних умов розвитку метро-ритмічного чуття, обґрунтованих у дослідженні, студенти контрольної – за традиційною програмою. Освітній процес із реалізації моделі розвитку метро-ритмічного чуття в ансамблі українських народних інструментів майбутніх учителів музики охоплював групові й індивідуальні види занять. Формувальний експеримент відзначався спрямованістю на набуття студентами практичних елементів методичної системи роботи з музичним текстом під час ансамблевого музикування на етапах читання нот з листа, розучування та концертного виконання, а також музично-теоретичних знань понятійного апарату для майбутньої професійної діяльності, досвіду застосування різних форм ансамблевих занять.

Отримані в ході експериментального дослідження дані щодо якісних змін метро-ритмічного чуття студентів закладів вищої освіти в ансамблі українських народних інструментів засвідчили ефективність змодельованих педагогічних умов, що проявилася у підвищенні рівня розвитку чуття ритму, метру, темпу у процесі індивідуального та ансамблевого; сформованості понятійного апарату, що ґрунтується на ідеї «від практичного до теоретичного»; усвідомленні студентами-ансамблістами значущості опанування моделлю розвитку метро-ритмічного чуття в умовах ансамблю народних інструментів.

Проведене дослідження вказало на необхідність ґрунтовного вивчення питань використання механізмів пам'яті у процесі розвитку метро-ритмічного чуття саме в індивідуальному та ансамблево-виконанні. Перспективними можуть стати дослідження в музично-психологічній галузі в напрямку взаємозв'язку психічних, фізіологічних, інтелектуальних, емоціональних процесів, які впливають на розвиток музично-ритмічного чуття людини на етапах сприйняття музики, її переживання, осягнення та створення або відтворення. У загальному підсумку, нашим науковцем встановлено, що основою ефективною моделі розвитку метро-ритмічного чуття є новітні підходи до підготовки студентів музично-педагогічного спрямування, ефективне стимулювання професійної мотивації і врахування у освітньому процесі специфіки майбутньої діяльності вчителя музики.

ПРО АЛЬТЕРНАТИВИ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Відбулося засідання Разової спеціалізованої Вченої ради, створеної наказом МОН України з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації нашого науковця, викладача кафедри педагогіки та психології Андрія Заблоцького «Підготовка майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми» на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності «Професійна освіта». Успішний захист дисертації пройшов під головуванням доктора педагогічних наук, професора Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, члена-кореспондента НАПН України Володимира Кравця. Дисертаційне дослідження Андрія Заблоцького рецензували доктор педагогічних наук, професор ТНПУ імені Володимира Гнатюка Віра Поліщук і кандидат педагогічних наук, доцент ТНПУ імені Володимира Гнатюка Надія Горішна. Опонуювали нашому науковцю доктор педагогічних наук, професор Ужгородського національного університету Ірина Козубовська та кандидат педагогічних наук, доцент Хмельницького національного університету Алла Шеремет. Дисертаційними пошуками здобувача наукового ступеня керувала доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи, спеціальної освіти та менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського НПУ імені Володимира Гнатюка Наталія Олексюк.

У дисертаційному дослідженні нашого науковця обґрунтовано актуальність деінституалізації державної системи опіки та трансформації послуг для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. На основі вивчення наукової літератури проаналізовано сутність поняття «опіка», «альтернативні форми державної опіки» та уточнено означені поняття. Схарактеризовано альтернативні форми державної опіки над дітьми як соціальне явище. Зазначено, що головною метою перебування дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, в альтернативних формах державної опіки є розвиток у неї особистісних, соціальних, професійних навичок, які дадуть можливість їй у майбутньому стати повноправним членом суспільства: набуті позитивного соціального статусу, оволодіти гідною професією, створити власну сім'ю, виховати дітей. Подальшого розвитку набула класифікація альтернативних форм державної опіки над дітьми (усиновлення, опіка (піклування), прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу, малий груповий будинок та сімейний патронат). Оха-

рактизовано особливості функціонування альтернативних форм сімейного виховання, визначено їх позитивні та негативні риси. З'ясовано, що розвиток системи соціальної допомоги дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування, відбувається в Україні повільно через різні причини суспільно-політичного, соціально-економічного та психолого-педагогічного характеру.

Наш дисертант дослідив нормативно-правові засади,

зміст та особливості роботи працівників соціальної сфери в альтернативних формах державної опіки, окреслив потенціал фахівця соціальної сфери у роботі в альтернативних формах опіки і піклування, визначив професійну готовність майбутнього працівника соціальної сфери до роботи в альтернативних формах опіки над дітьми як важливу інтегративну якість і стійку особистісну характеристику майбутнього фахівця, що виявляється в його здатності здійснювати ефективну професійну діяльність в альтернативних формах опіки над дітьми і є результатом його професійної підготовки до означеного виду діяльності в закладі вищої освіти, а також з'ясував, що процес професійної підготовки майбутнього фахівця передбачає поступове надбання ним професійно значущих характеристик, оволодіння професійними знаннями та вміннями, рольовими функціями.

В дисертаційній роботі визначено структуру професійної готовності майбутніх працівників соціальної сфери до означеного виду діяльності, яка включає особистісний

(рис, властивості), теоретичний (знання) і практичний (уміння та навички) компоненти. Конкретизовано критерії (особистісний, знанневий, діяльнісний), їхні показники та рівні (репродуктивний (низький), продуктивний (середній) і творчий (високий)) готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи в альтернативних формах опіки над дітьми.

У дисертаційному дослідженні охарактеризовано вимоги до формування змісту професійної підготовки майбутніх фахівців до роботи в сімейних формах виховання; виокремлено специфічні принципи цієї підготовки (людноцентризму, раціонального використання ресурсів, виважених рішень, індивідуальності та соціальної значущості); визначено її педагогічні умови (формування позитивної мотивації студентів до опанування професійно значимими знаннями, вміннями і навичками за обраним фахом; професійна спрямованість освітнього процесу; навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів).

Наш науковець обґрунтував зміст підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми; експериментально дослідив програму підготовки, розкрив особливості використання інтерактивних технологій (диференційованого та інтегрованого навчання), активних форм і методів (інтерактивних занять, індивідуальних практикумів, конференцій, круглих столів, лекцій-інформацій, проблемних лекцій, лекцій-візуалізацій, лекцій із запланованими помилками, практико-орієнтованих семінарів, дискусій, зустрічей з фахівцями, презентацій наукових проєктів, конкурсів, ігор, тематичних днів, тренінгів, консультування, фестивалів, благодійних акцій, проєктів, відеолекторіїв, тематичних тижнів тощо) професійної підготовки майбутніх фахівців.

Здійснений дисертантом аналіз науково-педагогічних досліджень дав можливість окреслити актуальні вектори якісного оновлення підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, зокрема соціальних працівників і соціальних педагогів, до яких належать: формування професійної готовності до роботи в альтернативних формах державної опіки, професійної компетентності й професіоналізму, здатності до безперервного особистісного та професійного самовдосконалення, готовності майбутнього фахівця до творчого практичного застосування фундаментальних знань; реалізація особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів у професійній освіті; оволодіння студентами інструментарієм соціальної (соціально-педагогічної) роботи в альтернативних формах опіки.